

Niša Moč

Glasilo slovenskega delavstva

Uredništvo in uprav-
ništvo v Ljubljani,
Katoliška tiskarna

Oglasi se sprejemajo
po dogovoru.

Štev. 7.

V Ljubljani, 17. januarja 1919.

Leto XIV.

Da bomo narod poštenjakov.

Vabilo na jugoslovanski tabor Svete vojske.

Jugoslavijo imamo. Veseli smo je! Sami svoji gospodje bomo v njej in uredili si jo bomo, kakor bomo sami hoteli.

Zdaj pa je treba truda in znoja naših najboljših mož in vseh domoljubov sploh, da si naš dom kar najbolje uredimo. Pomnimo, da sama narodna svoboda, kakor jo zelo ljubimo, končno vendar še ni vse! Ko bi te svobode ne znali prav rabiti, bi nam ne bila v srečo. Tudi gmotna blaginja ljudstva še ni vse in ni glavno. Glavno namreč pri vsakem narodu je, kakšen je narod sam, to je: kakšni so ljudje. Naše goré in naše vodé, naše doline in naša brda in še marsikaj lepega je kras in ponos naše domovine. A prvo je — človek. In na to preveč pozabljamo, ko govorimo o sreči in lepoti naše domovine! Največji kras in ponos domovine so dobri ljudje. Dobri ljudi narejati pa najbolj domoljubno delo.

To plemenito delo nam je naročal naš pesnik-prerok, Gregorčič, počej:

V srca ljubljenih rojakov
sej seme plemenitih rož,
da bomo narod poštenjakov,
da bomo narod vrlih mož!

Da bomo narod poštenjakov! To mora biti želja, volja, geslo vseh Jugoslovancov!

Bila bi pa slepa ljubezen do našega naroda, ko bi mislil o sebi tako, kakor mislijo Nemci, da takih na vsem svetu ni, kakor so oni. Narodni ponos je upravičen; narodni napuh pa oduren, kakor je vsemu svetu oduren in neznosen narodni napuh Nemcev. Zato pa je ta napuh ponižan in osramočen pred vsem svetom.

Vsak narod ima napake, kakor jih ima vsak človek. Narod je treba vzgajati, kakor je treba vzgajati človeka. Od vzgoje je odvisno, kakšen bo človek in kakšen bo narod. Njivo narodnega življenja obdelavati, trnje in osat z nje trebiti, na njuno mesto pa sejati plemenito setev kreposti, to je najnujnejše in najplemenitejše delo narodnih delavcev.

Če hočemo biti Jugoslovani res kulturni narod — in kajpada hočemo biti! — moramo gojiti vse panoge kulture. Ne smemo ostati samo pri vnanji skorji naše zemlje in ne pri vnanji skorji našega človeka. Niti ne samo materijalna, pa tudi ne samo umska, marveč zlasti srčna

kultura našega jugoslovanskega naroda, — to je, kar nas bo najbolj osrečilo.

Značen sam, še v ljudstvu značaj
oživljaj, utrijaj, krepčaj!
Na to mi prvo skrb obračaj,
to naša je naloga zdaj! (Gregorčič.)

Tri so zlasti ljudske napake, ki izpodkopavajo narodno blagostanje, kvarijo njegova značaja in mu kratijo ugled: pijančevanje, nenravnost in sirovost. Organizacija, ki se je zavzela te napake iztrebljati, se zove »Sveta vojska«. Ne vemo primernejšega imena. Krvavim vojskam konec za zmirom in po vsem svetu! A vojska ostane človekovo življenje. Vojsko vsemu nizkemu, kar vleče človeka v blato, v propast; dvigati pa ga na drugi strani do nravne višine in kreposti! Po vsej pravici se taka vojska imenuje sveta.

Alkohol zlasti igra v slovensko-hrvatskem delu Jugoslavije preveliko vlogo. V Srbiji manj. Alkohol pa ubija v človeku vsak višji polet in pokret. Pijači vdano ljudstvo nima veselja do knjige, ni do vzetno za izobrazbo, niti za kaj drugega plemenitega. Alkohol dela ljudi sirove, razbrzdane in podivjane. Kako more biti potem pijanosti vdano ljudstvo »narod poštenjakov in narod vrlih mož«? Treznost je predpogoj in podlaga gmotni, umstveni in srčni kulturi. Treznost je predpogoj in podlaga resnični blaginji v naši Jugoslaviji. To mora vedeti in priznavati — v teoriji in v praktičnem življenju — vsa naša jugoslovanska javnost! Polje, vinograd, gora, morje, ruda, kupčija, pšenica in premog — vse lepo, dobro in potrebno. A niti polje niti morje, niti kupčija niti rudokopi nam ne prinesejo blagostanja, ako ne bo poleg vseh teh naravnih zakladov naša zemlja obdarjena s treznim narodom! Vsi resnični in resni prijatelji Jugoslavije morajo torej biti tudi prijatelji in pospeševalci treznosti! Ali mar misli še kdo danes domovino osrečiti z obrabljenimi in neslanimi »napitnicami«? Takega narodnega delovanja imamo dovolj!

Žal, da se je zlasti zadnje leto vojske in prve mesce narodne svobode — kljub brezprimerno visokim cenam — pijančevanje tako razpaslo, da mora biti vsakega poštenega Jugoslavana sram in strah. Neverjetno visoke so vsote, ki se izmetavajo s prečudno lahkoto za alkohol — ko nam vendar zija nasproti brezno gorja, v katero je pahnila vojska tudi naša domovina! Ali

ne vidite, da je vsa Goriška porušena in da bo treba več sto milijonov, preden se vse to popravi?! Da siromašnejši del našega naroda — torej velik del Jugoslavije — nima živeža, nima obutala, nima najpo-frebnejše obleke?! Pije in pleše pa se pozno v noči in en sam večer se izmetavajo za alkohol tisočaki! Vse to počenjanje pa se še ogrinja z bliščečim narodnim plaščem: na slavo Jugoslavije! A to je vse prej, samo ne narodno delo! Kam pridemo, ako se bo tako nadaljevalo? Jugoslavija se bo v vinu vtopila! S takim ravnanjem bomo pokazali, da svobode ne znamo rabiti, da je torej še nismo vredni. — Ravno v nasprotno smer je treba kreniti! Pokažimo, da smo omikan narod, vreden svobode!

Na pragu, nove velike in veličastne dobe smo — pragu narodne svobode. Takoj na pragu te dobe moramo pokazati jugoslovanskemu narodu višje cilje in ideale, kakor je služba Bakha in Venere. Cilje resnične in srčne narodne omike; cilje gmotne in duševne blaginje.

Iz teh razlogov sklicuje »Sveta vojska« svoj tabor, t. j. veliki zbor, na nedeljo 19. januarja v veliko dvorano hotela Union niki vseh treh jugoslovanskih plemen: Slovenci, Hrvatje in Srbi. Zborovanje bo trajalo od 9. ure zjutraj dalje cel dan.

Razpored govorov:

Prvi: Da bomo narod poštenjakov!

Učitelj Engelbert Gangl: Vzgoja naroda.

Višji šolski nadzornik dr. Mihael Opeka: Na pesek — ali na skalo?...

Učiteljica gospa Marica Koželj: Vzgoja mladine k treznosti.

P. Jeronim Tomac, kapucin z Reke: Hrvatska »Sveta vojska«.

Dr. Drago Perović, vseučiliški profesor v Zagrebu: »Društvo apstinencata« med Hrvati.

Srbski častnik Lazar Bjelić: Treznost v Srbiji.

Dr. Gregorij Žerjav: Alkoholizem in zakonodaja v Jugoslaviji.

Dr. Alojzij Zalokar: Treznost in nravnost — pogoj zdravega narodnega naraščanja.

Gospa Marija Klemenčič: Nrnvnost in žena.

Albin Prepeluh, komisar Narodne vlade: Mir med nami!

Župnik in pisatelj Franc Finžgar: Sklepni govor.

Vabimo in pozivljamo na tabor rodoljube vseh slojev in vseh strank brez razlike.

Vabimo predvsem razumništvo, ki je dolžno ljudstvu kazati pot, naj pokaže, da razume, v čem je pravi narodni napredek.

Vabimo zlasti učiteljstvo, kateremu v roke dan je naraščaj našega naroda, da ga vzgoji v »narod poštenjakov«.

Vabimo delavstvo vseh vrst, ker le trezno delavstvo si bo znalo izvojevati in varovati svoje pravice.

Vabimo vse razumne ljudi z dežele, da bodo potem v svojih krajih širili naše osrečujoče ideje.

Vabimo in pozivljamo zlasti vsa naša društva, ki imajo poklic in nalogo širiti med ljudstvom pravo prosveto, naj pošljejo na tabor svoje zastopnike!

Pridite v velikem številu, kakor zahteva resnoba časa in resnoba našega stremljenja! Gre se za to, da položimo zdrav in krepak temelj srečnemu življenju v Jugoslaviji.

Rojaki! Jugoslovani! V sveti boj za Jugoslavijo, da nam ostane na zunaj neokrnjena, na znotraj neoskrunjena! Na mejah porinimo sovražnike nazaj z našega ozemlja! A tudi notranjim sovražnikom, strastem, ki ljudstvo zaslužujejo, energično pokažimo vrata ven iz naše domovine, — da bomo narod poštenjakov, da bomo narod vrlih mož!

IV. G.:

Še enkrat osemurni delavnik.

Narodna vlada je izdala sledeče navodilo glede izvršitve naredbe osemurnega delavnika.

I. Obseg (k § 1. in 2.).

Pod »podjetje tovarniškega značaja« razumeva zakonodajalec tudi rudnike. (Omejitev pojma napram rokodelskemu podjetju je pripuščena v odločitve upravi (§ 2). Opozarja se, da v obstoječih zakonih ni striktnih definicij za pojem »tovarniško podjetje«. Tozadevne naredbe poskušajo podati za ta pojem znake, ki ga osvetlujejo vsak od svoje strani in se ne smejo smatrati kot striktna definicija. Pri tovarniškem podjetju je poleg človeškega dela tudi stroj odločilnega pomena. Tovarniški obrat so navadno večja podjetja. Vendar se oznaka »nad 20 delavcev« ne sme šablonsko uporabljati, ker izločena označuje bistvo stvari čisto docela netočno. Pri presoji o tovarniškem značaju podjetja se je ozirati ne samo na število zaposlenih oseb, temveč tudi na število in kakovost strojev in dela (nevarnost za nezgode, zdravje itd.). V dvomljivih slučajih naj se obrnejo podjetja, lokalne strokovne organizacije ali pa od delavcev v smislu naredbe Narodne vlade z dne 18. decembra 1918, št. 216, izvoljeni zaupniki na obrtno oblast prve stopnje (glavarstvo) s prošnjo, da se v dvomljivih slučajih v svrhu uvedbe osemurnega delavnika tovarniški značaj podjetja ugotovi.

II. Delavni čas.

V razdobju 24 ur, ki se lahko začneja s katerokoli uro, se sme delati samo po osem ur. Ni dovoljeno, da bi določilo podjetje enostransko, naj se dela en dan več, zato pa drugi dan manj, čeprav bi znašal delavni čas tudi na ta način na teden samo 48 ur. Sporazumno v pogodbi med delodajalcem in zastopstvom delavstva pa se to lahko določi. Dokler delavstvo ni strokovno enotno organizirano, morajo podpisati take pogodbe lokalna zastopstva vseh delavskih strokovnih organizacij dotičnega kraja, ali pa zgoraj omenjeni zaupniki dotičnega obrata. To je edini slučaj, v kojem se da določbe tega zakona pogodbenim potom modificirati. Na prošnjo lahko

dovolijo glavarstva podaljšanje delavnega roka na 10 ur dnevno. Rešitev velja le za 4 tedne. Če se prosi za podaljšanje tega roka, se dovoli lahko podaljšani delavni čas za dobo 8 tednov, toda le, če se izrečeta za to tako glavarstvo, kakor tudi obrtno nadzorništvo. Pri nesoglasju se smatra predlog za odbit. Taka podaljšanja naj se navadno dovoljuje le obratom, ki lahko delajo samo v gotovi sezoni. Ako zadene obrat kakšna nezgoda, je dovoljeno delati preko postavne izmere delavnega časa. Prošnje za eventuelno izvzetje kake skupine obratov iz določil te naredbe je naslavljati na poverjeništvo za socialno skrb in vlagati potom glavarstev.

III. Izvršilna navodila.

Tovarniška podjetja morajo urediti od 15. prosinca naprej na lastno iniciativo delovni čas v smislu te naredbe. Ako bi se kako podjetje po tej določbi ne ravnalo, naj se obrne delavska strokovna organizacija ali pa zgoraj omenjeni zaupniki na obrtno oblast prve stopnje (glavarstvo) s prošnjo, da se uvede v podjetju osemurni delavnik v smislu tozadevne naredbe.

Določil zakona o osemurnem delavniku se razun zgoraj omenjene izjeme potom pogodbe med podjetnikom in delavstvom ne more veljavno modificirati. Občine in vsi javni uradi so obvezani javiti vse slučaje, o kojih zvedo, da se ta zakon krši, na pristojno glavarstvo.

Poverjeništvo za socialno skrbstvo Narodne vlade SHS.

Priobčujemo to navodilo Narodne vlade v presojo delavstvu. Zadnjič smo naredbo Narodne vlade v Ljubljani priobčili v našem listu in je nismo prav nič gledali s kritičnim očesom, danes pa, ko je poverjeništvo za socialno skrbstvo izdalo še posebno navodilo, je naša dolžnost, da celo stvar prav skrbno pregledamo in povemo o celi zadevi svoje mnenje.

Kakor iskreno pozdravljamo naredbo Narodne vlade v Ljubljani, ki vpeljuje osemurni delavnik v obratih tovarniškega značaja in seveda tudi rudnikih, ravnotako nam prav nič ne ugaja točka 2. te naredbe, ki se glasi:

Morebitne spore o tem, ali ima podjetje tovarniški značaj ali pa ne, razsoja obrtna oblast prve stopnje po tem, ko je zaslišala obrtno nadzorništvo in trgovsko in obrtno zbornico v Ljubljani.

Oblast prve stopnje je okrajno glavarstvo ali v Ljubljani mestni magistrat. Gospodje pri okrajnih glavarstvih navadno o delavskih rečeh nimajo niti najmanjšega pojma in tudi prav nobenega smisla o delavskih potrebah in koristih. Obrtna oblast brez strokovnjakov je ravno taka, kakor tisti visoki gospod v bivši Avstriji, ki si je domišljeval vedno to, da posebno dobro pozna kmetijstvo in živinorejo. Pa je prišel ta gospod nekaj na planine in je gledal lepe in dobro rejene krave, junice, teleta. V svojem globokem znanju o živinoreji je pomembno vprašal planšarico: »Prosim vas, povejte mi, katera krava ima kisló, katera pa sladko mleko.« In ravno tako je morda z vsemi gospodi pri prvi obrtni oblasti, ako jih vprašaš, katero podjetje ima značaj tovarniškega podjetja. Pri obrtni oblasti prve stopnje pa tudi ni zastopano prav nič delavstvo, zato je umljivo, da glede tega vprašanja pritožbe podjetnikov od obrtne oblasti prve stopnje za delavstvo ne bodo nikdar rešene ugodno.

Krona vsega protidelavskega pri tem je pa določa, da je o tem vprašanju zaslišati za mnenje trgovsko in obrtno zbornico, torej podjetnike same, ali mačka klicati za varuha klobasi. Če je to socialno pravično, potem delavstvo tudi od novega političnega položaja nima prav nič dobrega pričakovati, posebno ker nimamo doslej še nobenega delavskega sveta ali delavske zbornice.

Nebrojokrat smo že povdarjali, da stari avstrijski zakoni v pravem pomenu besede za delavstvo niso bili ugodni. Ako je bil § 1. dober, je imel ta paragraf zadaj vedno kake posebne določbe, ki so § 1. vedno ovrgle. Vsak paragraf je bil tako prirejen, da se je

dal razlagati tako, da je bil vseh delavcem, pa še bolj delodajalcem. Vedno so bila kje skrivna vratca, skozi katere se je lahko brez vsake škode ušlo.

Pri tej naredbi je Narodna vlada prav tako postopala. Volk sit in ovca cela. Narodna vlada se pri tem ni povzpela dosti nad avstrijskega postavodajalca. Novi ljudje, stari način.

Krščansko socialno delavstvo je stalo vedno na stališču, da bodi osemurni delavnik za vse delavstvo, razun kmetijskega delavstva, kajti razmere kmetijskega delavstva so od obrtnega, trgovskega, tovarniškega delavstva popolnoma različne. O tem bomo govorili prihodnjč. Zakaj torej razloček med delavstvom? Ali pri tem razločevanju in deljenju ne bodo trpeli prdsem manjši obrtniki in trgovci? Kdo bo pa pri njih delal, če bo pri sosedu ista obrt, ampak bo že tovarniško podjetje z osemurnim delavnikom? Gospodje, bodite dosledni in pravični! Naredba naj se glasi: Z dnem 15. januarja 1919 se upelje za vse delavstvo (razun kmetijskega delavstva) osemurni delavnik. To bi bilo malo besedi, pa popolna jasnost, in kar je glavno, bilo bi pravično in ustreženo vsemu delavstvu. Mala obrt bi pri tem prav nič ne trpela, pač pa bo trpela zdaj, ko ne bo šlo prav nič delavstva v malo obrt.

Zakaj smo vedno zahtevali osemurni delavnik? Že zadnjič smo dovolj jasno povedali, da je osemurni delavnik edino primeren za delavca. Vsaka četrt ure, ali vsaka minuta čez osem ur dela na dan je za delavca skrajno nezdruživa in škodljiva. Delavec mora spočiti na delo, zato pa mora imeti dovolj časa, da se spočije. Delavec je človek in ima kot človek tudi potrebe, ki jim ne more zadostiti, ako mu predolg delavni čas tega ne dopušča. Delavec ima pravico in kot državljani dolžnost, da si ustanovi družino. Ako ima pa družino, ima tudi dolžnost, da svoje otroke vzgaja v krščanskih in državljanskih čednostih in dolžnostih. Kako pa naj to dela, ako je od zore do noči v v boju za kruh. Pride domu zvečer, otroci spe, in to se dogaja dan za dnem, teden za tednom, mesec za mescom itd. Oče svojih otrok, posebno če jih je več (in pri delavcih je to poseben božji blagoslov), niti dobro ne pozna in tudi otroci ne svojega očeta. Naša zahteva je bila torej vedno ta, in te se držimo še danes neomejno, ker je edino prava: Delovni čas bodi za vse delovne dni osemurnen, vedno enak za vsak dan. Stojimo na stališču, da je v tem oziru vsak drugačen dogovor, ki bi se sklenil med delavci in delodajalci, neveljaven, ker je protizakonit in ne odgovarja načelu osemurnega delavnika.

Vzemimo slučaj. Delavci in delodajalci se dogovore: Delavstvo dela pet dni v tednu po osem ur in tri četrt, v soboto popoldne pa ima za to delavstvo prosto. Kje je tu osemurni delavnik? In upravičeno bi lahko trdili delavski sovražniki, rekoč: Glejte jih, saj jim ni za osemurni delavnik, saj radi in prav lahko delajo več ur na dan, samo da so za kak dan več prosti; delavstvo zahteva osemurni delavnik samo zato, da lahko kak dan več pohajkuje, popiva itd., ne pa zato, ker jim je več dela kot osem ur na dan preveč. Če zahtevamo od delavstva, naj prve tri dni v tednu delo tako uredi, da bo delalo v teh treh dneh 48 ur, potem pa bo z nedeljo štiri dni prosto, pa bo delavstvo s tem prav zadovoljno, samo da bo imelo nekatere dni popolnoma ali več delopusta.

To je en slučaj, ki jasno osvetljuje, da določba po 48urnem tedenskem delu prav nič ne odgovarja v bistvu delavski socialni zahtevi po osemurnem delavniku. Enakomerno, osemurno delo za vsak dan razun nedelj in praznikov, to je pravi, čisti princip te socialne delavske zahteve, vsaka druga določba pa je načelno nasprotstvo osemurnega delavnika.

Še enkrat: Veselimo se, da se je upeljal osemurni delavnik za tovarniška podjetja in rudnike, zahtevamo pa prav odločno, da se uvede osemurni delavnik za celokupno delavstvo (razun kmetijskega delavstva) in da se izvede osemurni delavnik tako, kakor pove beseda sama. Vsaka drugačna izvedba, četudi dogovorjena med delavci in podjetniki, naj se pa kot protizakonita prepove in kaznuje.

Organizacija.

Brezposelne podpore v Nemški Avstriji.

V Nemški Avstriji je bila zelo razvita vojna industrija. Lahko rečemo, da je bilo skoraj tri četrtine vse industrije zaposlene za armado. Nastala je tudi cela velika industrija za municijo in sploh za vojne potrebe, ki se jih v mirnem času ni rabilo ali pa v prav neznatni meri. In v teh industrijskih podjetjih je bilo poleg vojakov zaposlenih prav mnogo civilnih delavcev in pa oproščencev iz vojaške službe. Mnogo podjetij se je med vojsko preustrojilo in priredilo v vojne namene. Mnogo teh podjetij sedaj ne more izdelovati zaradi pomanjkanja surovin in potrebnih preureditev izdelkov, ki so jih izdelovali pred vojsko. Z dnevom, ko je razpadla avstrijska ogrska armada, so prenehala vsa vojna podjetja in na tisoče delavstva je brez kruha. Pri nas, hvala Bogu, se to še ne opazi, ker pri nas ni bilo dosti takih podjetij, vsaj velikih ne, ker taka podjetja so bila po večini v Nemški Avstriji, na Češkem in Moravskem. Tudi je prišlo domu na tisoče vojakov, ki so brez kruha. V Nemški Avstriji se sedaj silno boje, kaj bo s toliko tisoči brezposelnih, ker lakota ne pozna reda, ampak vodi v obup in k nasilnostim. Vlada Nemške Avstrije je izdala naredbo, da se brezposelnim izplačuje državna brezposelna podpora zaenkrat samo do 15. februarja 1919, in sicer v višini bolniške podpore, ki bi jo dobivali v slučaju obolenja. Pravico do te podpore imajo samo oni brezposelni delavci, ki dokažejo domovinsko pravico v novi Nemški Avstriji. Kakor je ta državna brezposelna podpora zelo potrebna in utemeljena v socialnem skrbstvu, vendar se nam ne zdi pravična, ker izključuje od te podpore vse one brezposelne delavce, ki ne morejo dokazati domovinske pravice v okviru sedanje Nemške Avstrije. Koliko je delavstva, ki ne pripada sedaj Nemški Avstriji, pa je živelo leta in leta s svojimi družinami med Nemci in pomagalo množiti nemški kapital, delalo za Nemce in jim plačevalo vse mogoče davke, sedaj pa jih je nemška hvaležnost vrgla na cesto, da mrjo glada in pomanjkanja sami in njihove družine. Nismo za povračilo, ker nam krščanska ljubezen in ljubezen do trpinov najsi bodo kdorkoli in kakršne koli narodnosti, to zabranjujejo, vendar bi bilo umestno, da bi poverjeništvu za socialno skrb pri Narodni vladi SHS v Ljubljani stopilo v stik z nemško vlado in ji predlagalo sporazum: Mi bomo skrbeli za vaše brezposelne, vi pa za naše brezposelne do gotove dobe, da se stvar na kak drug način uredi. Zima je tu, pomanjkanje vsega veliko.

Železničarji k nam!

Skupina Prometne zveze v Ljubljani vabi na redni občni zbor, ki bo v nedeljo, dne 19. januarja 1919, ob 3. uri popoldne v prostorih »Šentpeterskega prosvetnega društva« v Ljubljani. — Dnevni red: Poročilo odbora; volitev odbora; slučajnosti. — K obilni udeležbi vabi Jakob Milavec, t. č. predsednik.

J. S. Z.

Občni zbor uslužbencev Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani. V nedeljo, dne 12. jan. 1919 se je vršil v knjižnici Jugoslovanske tiskarne občni zbor skupine te tiskarne. Na občnem zboru sta govorila gg. Zabret in Ivan Gostinčar. Iz letnega poročila je razvidno, da je skupina živahno delovala v preteklem letu in da se po vojski prav lepo razvija. Izvolil se je nov odbor skupine, ki je šel takoj na delo za koristi delavstva. Le krepko naprejš!

Vevče. V nedeljo, dne 12. januarja 1919 popoldne se je ustanovila pri nas skupina Jugoslovanske Strokovne Zveze. Ustanovni shod je bil prav dobro obiskan in navdušenje med delavstvom zelo veliko. Na shodu je govoril g. Ivan Gostinčar iz Ljubljane, ki nam je v poljudnem govoru tolmačil sedanji politični položaj in obrazložil pomen dobre, prave delavske organizacije. Delavstvo je z

zanimanjem sledilo izvajanjem govornika in mu navdušeno prihrjevalo. Izvolil se je odbor skupine, ki je takoj pričel z delom. — Velika je pa nevolja proti županu in občinskemu odboru, ki se prav nič ne brigajo za aprovizacijo. Ljudstvo že štiri mesece ni dobilo nobene moke, sladkorja itd. Delavstvo je odločno zahtevalo, naj občinski odbor z županom vred odstopi in naj prepuste prostor sposobnejšim. Izvolil se je tudi poseben aprovizacijski odbor iz vseh slojev občanov, ki bo storil vse, da se aprovizacijski nedostatk po možnosti odpravi. Potreba živil v občini, posebno med delavstvom, je velika in gospodje, ki se boje in vidijo povsod boljše življenje, naj delajo na to, da dobe ljudje živil, potem boljše življenje pri nas ne med nami ne bo imel tal.

Jesenice. Katoliško delavsko društvo je zborovalo v nedeljo, dne 12. t. m. Imelo je po petih letih spet svoj redni občni zbor. Odbor, na katerem je ležala vojna teža društvenega vodstva, je poročal o društvenem stanju. Odbor se je izvolil nanovo. V odbor so bili določeni zastopniki dsekv. Odseki so se nanovo določili in uredili: telovadni, glasbeni, dramski, knjižnični, ženski. Društvo je poklicano, da dvigne umevanje katoliškega družabnega načela. Če se to umevanje enkrat doseže, potem ne bo več nestalnosti in nihanja v organizacijskem življenju, ampak smoteno, veselo, odločno, navdušeno delo. Navzoč na zborovanju je bil tudi tajnik J. S. Z.

Ruše. Skupina v Rušah je imela svoj občni zbor dne 5. t. m. Navzočih je bilo 65 moških in žena. Sklenilo se je dvigniti organizacijo, da bodo kolikor mogoče vsi organizirani. Daje naj se stori potrebno, da ne bo zdravju škodljivo delo prezgodaj izpodjedlo delavčevih moči. Razširi naj se strokovno glasilo »Naša Moč«. Sicer pa naj tudi vsak sam stori, kolikor more, da se spopolni sam in zboljšajo razmere v njegovem kraju. Skupina v Rušah se je izrekla soglasno za narodno ujedinjenje in protestirala zoper italijansko in nemško invanzijo.

Delavsko pravo.

Invalidom in slepcem se dovoli namesto dosedanjih prejemkov v znesku 26 vin. dnevno, dnevna doklada v znesku 1 krone, in sicer: 1. Onim, ki obiskujejo invalidni pouk ali so pridržani raznim mojstrom v uk; 2. onim, ki so še tako bolehn, da ne morejo obiskovati invalidne šole in se še zdravijo. Hrana je ista kot zdravih vojakov, pa se lahko po zdravnikovem navodilu zboljša. Slepci dobe tudi tobak kar v roke.

Civilna obleka črnovojnikov. Vsi oni črnovojniki, ki so oddali civilno obleko pri bivšem črnovojnem okrajnem poveljstvu št. 27 v Ljubljani in jo dosedaj še niso prevzeli, se pozivajo, da se čimprej za isto zgledajo pri domačem občinskem uradu. — V poštev pridejo črnovojniki, ki so služili pri sledečih črnovojniških krdelih: 1. črnovojniški pešpolk št. 27; 2. črnovojniški bataljon št. 14; 3. tretja in četrta stotnija črnovojniškega bataljona št. 29; 4. črnovojni bataljon št. 134; 5. črnovojni topničarski oddelki št. 5/3, 6/3, 7/3, 8/3 in črnovojni topničarski nadomestni oddelki; obmejna stražna stotnija 2/7, Monki; 7. črnovojne železniške straže Borovnica, Jesenice, Litija, Mojstrana, Rakek; 8. črnovojna obrežna straža Porto-Buzo in 9. nadomestni oddelki bivšega črnovojnega okr. poveljstva št. 27 v Ljubljani. — Za civilno obleko padlih črnovojnikov naj se zgledajo njih zakoniti nasledniki. — V vsakem slučaju naj se pri občinskem uradu navede sledeče: Popolno ime, rojstno leto, domovinska občina, vojaški oddelki, pri katerem je dotični črnovojnik služil, potem naj se navedejo in opišejo posamezni kosi obleke, kakor tudi v čem je bila oddana, na primer v zavojih, kovčegih, nahrbtnikih itd. — Občinski uradi naj take prijave pošiljajo na vojno dopolnilno poveljstvo v Ljubljani, ki bo dodelilo izročitev civilnih oblek na občinske urade, kateri izroče potem obleko poedinim opravičencem, in sicer proti potrdilu prejema, ki se vpošlje vojnemu dopolnilnemu poveljstvu v Ljubljani. — Vojno dopolnilno poveljstvo v Ljubljani.

Žigovanje bankovcev je odredila osrednja vlada SHS. Vsak naj prinese svoje bankovce vsaj do 20. januarja k za to določeni komisiji

ali v hranilnico, da bankovce žigosa, to je štemplja. S tem hoče vlada povzdigniti vrednost denarja in obenem znižanje cen. Po 20. jan. t. l. nežigosani bankovci ne bodo več veljavni. Pozor torej!

Na Nemškem se pod vlivom ruskega bolševizma dajejo temelji državnega in ljudskega blagostanja. Boljševiški špartakovci so v hudem boju s socialistično vlado, ki bo s pomočjo treznega mislečega naroda glasom poročil vendar le končno zmagala. Najprej ruski, zdaj še nemški narod! Posledica bo splošno pomanjkanje in beda — pogin naroda.

Razno.

»Sveta vojska« vseh plemen SHS ima dne 19. januarja l. 1919. v veliki dvorani hotela »Union« svoj tabor. Govore Slovenci, Hrvatje in Srbi. Delavci, kmetje, obrtniki! Pridite, poslušajte in storite tako! Bodimo trezni.

Napredek slovenskega katoliškega časopisa. V kratkem prične izhajati v Ljubljani »Slovenka«, list za slovensko ženstvo. List je bil že zdavnaj potreben in prav vesel nas, da prične izhajati. Upamo, da bo zastopal tudi koristi slovenske delavke in zato ta list prav toplo priporočamo. Naroča se v Jugoslovanski (Katoliški) tiskarni v Ljubljani. — »Slovenec« bo odslej izhajal vsako jutro, zato ga bo pa nadomestoval zvečer »Večerni list«. Katoliški Slovenci prav nujno potrebujemo, da naše glavno glasilo izhaja dvakrat na dan, vsaj naši ljudje ne bodo naročevali nemških in pa slovenskih liberalnih listov ali pa revolverskih jutranjih listov.

Vpoklicanec letnikov 1895—1899. Vojno dopolnilno poveljstvo Ljubljana razglašuje: V nekaterih krajih ne vpoklicanci letnikov 1895 do 1899 niso odzvali pozivu. Dotičniki se bodo s silo pritirali v vojaško službo ter bodo ubežniki najstrožje kaznovani po vojnih postavah. Strogo bodo kaznovani tudi oni, ki dajejo tem ubežnikom potuho s tem, da jih izstavijo službi, jih hranijo, skrivajo ali celo pregovarjajo, naj ne odrinejo v vojaško službo. — Ljubljana, dne 12. prosinca 1919. — Vojno dopolnilno poveljstvo Ljubljana.

Jasna beseda. So brezvestni ljudje v Ljubljani, ki izdajajo tudi nek dnevnik, ki se kaže silno narodno-radikalnega. V svojem radikalizmu pozivu na doslej naravnost nečuten način slovensko mladino v prostovoljno legijo proti koroškim Nemcem. Mnogo mladih dijakov je odšlo, in kakor smo čitali te dni v časopisih, jih je nekaj že tudi dalo svoje mlado življenje za domovino. To so bili 16letni otroci in ne vojaki. Smo proti vsakemu prelivanju krvi, tu je sicer izjema, ker so roparske nemške bande napadle naše slovenske kraje in ljudstvo na Koroškem, so kradle, ropale ter požigale, prav odločno pa smo proti temu, da bi se otroke pošiljalo v boj proti tolovajem. Seveda lastnik in uredniki dotičnega lista sede doma, računajoč na narodni radikalizem nekaterih nestalnih elementov pri nas in delajo prav masne dobičke z listom. Sami ne primejo za puško in gredo kot zreli možje v boj za narodne pravice, ampak gonijo našo mladino, up in bodočnost slovenskega naroda, v smrt. Tako pisanje je ostudno in nepošteno, kakor tudi protinarodno. V vojsko naj gredo pravi vojaki, katerih je sedaj doma dovolj, ne pa otroci. Sploh se v nekem listu v Ljubljani razširja duh, ki hoče ugonobiti našo samostojnost in našo komaj težko priborjeno svobodo. Zablavlja in sumniči se vsakogar, ki sploh kaj javno deluje. Odločno zagovarjamo vsako pošteno kritiko, ker le tem potom se doseže izboljšanje, ravno tako pa smo proti vsakemu lažnjivemu sumničenju, ker se s takim počenjanjem vzbuja samo nezadovoljnost in se širi med ljudstvom boljševizmo. Če bi se pa to zgodilo, bi bili Lahi, ki se jim cede sline po Ljubljani in naših premožljivih v Zagorju, Trbovljah in Hrastniku, kaj hitro pri nas. Toda kaj je mar tem ljudem naš narod in naše ljudstvo, samo da je »kšeft«.

Koroška legija. Koroški prostovoljni legiji se priglašuje vedno znova prostovoljcev, da osvobode domačo grudo. Priglašajo se v belgijski vojašnici.

V bojih proti nemškim bandam, ki so udrle na Koroškem v naše slovenske pokrajine, se je posebno odlikoval legionar deseterik Vinko Gostinčar, sin bivšega državnega

nega in deželnega poslanca v Ljubljani. V uradnem poročilu je posebno pohvaljen in čaka ga visoko odlikovanje.

Premirje bo skušala skleniti med Nemško Avstrijo in Jugoslavijo posebna komisija, ki določi tudi demarkacijsko črto med obema državama.

Mednarodna komisija se je te dni mudila v Ljubljani, obstoječa iz laških, francoskih in angleških oficirjev radi prevoza živil Dunajčanom preko Trsta po južni železnici. Nar. vlada je komisijo opozorila na sovražno delovanje Nemcev in na dejstvo, da sta od Čehov Jugoslaviji nakazanih 40 vagonov sladkorja prišla le dva. Opomnila jo je tudi, da tudi mi nimamo živil, posebno soli ne in da naj tudi nam nakažejo nekaj 100 vagonov živil. Za dovolitev prevoza je vlada stavila pogoj, da nakaže Nemška Avstrija Jugoslaviji soli, dopusti prost prevoz češkega sladkorja in da opuste Nemci svoje sovražnosti ter da nam ravno tako ententa nakaže živil. Posvetovanja se še vrše.

Uradni list od 21. novembra 1918 odreja zopet policijsko uró za Ljubljano za gostilne ob 10. uri in kavarne ob 9. uri zvečer, dve uri poprej pa ni zavezan dati gostom še opojnih pijač.

Italijani so zasedli Rateče, ki pa so že izven demarkacijske črte in torej brez pravice.

V Trstu so laške bande demolirale slov. tiskarno »Edinosti« in napravili za več stotisoč kron škodo. Pa tudi škofijski palači ti razgrajati niso prizanesli.

Šurni delavnik, podpora brezposelnim in državne delavske posredovalnice, kar je v tolikih resolucijah delavstvo, združeno v J. S. Z., zahtevalo, je vlada naredbenim potom odredila.

Zastopniki Jugoslavije na mirovni konferenci bodo Pasić, Trumbić, Žolger in Vesnić. Prosimo za skorajšen trajen, pravičen mir, tako da bo vse ozemlje, kjer biva jugoslovanski rod, prost in svoj gospod.

Državno veče SHS se kmalu sestane, ki bo kontrolni in postavodajalni organ mlade Jugoslavije in komur bo tudi celokupna vlada SHS odgovorna. Delovalo bo do konstituantne, to je prvega državnega zbora, ki bo dal državi osnovno državno pravo. Stranke bodo svoje delegate same imenovali. Na vsakih 42.000 prebivalcev pride en delegat. Vseh delegatov bo 300, od katerih odpade 38 na Slovence, 64 na Hrvaško, 180 na Srbe, 42 na Bosno, 12 na Črnogorje, ostanek na Dalmacijo, Istro in Vojvodino. V. L. S. ima v državnem veču 24 delegatov. Snujejo se tudi pokrajinski zbori, katerim bodo odgovorne pokrajinske vlade.

Vse osebe, ki so bile politično pregnane v svetovni vojni, naj takoj naznanijo škodo, ki so jo zaradi konfinacije, internacije ali politične osumljenosti kakorsivodi na blagu in premoženju trpeli, naj takoj naznanijo pri svojem okrajnem glavarstvu ali pa mestnem magistratu, da te terjatve naši delegati pri mirovni konferenci predložijo.

Nova določila za vojaške podpore je odredila Narodna vlada SHS.

Kino je Narodna vlada v korist invalidom poddržala. Prav! Ljudski denar za reveže!

Hrvatska koalicija je proti temu, da se izda lista konfidentov v službi stare Avstro-ogrske! Le ven z njimi! Zvemo vsaj, kdo so pravi Jugoslovani in prijatelji ljudstva! Delajmo z odprtim vezirjem!

Robatscha, prožnega mojstra v Trebnjem na Dolenjskem je vzela noč. Hvala Bogu!

Wieser, postajenačelnik v Gorici, hud nemčur, je imenovan zopet za Gorico. Laško-nemška zveza!

Italijani zapirajo v zasedenem slovenskem ozemlju slovenske šole, odpirajo pa laške, odstavljajo slovenske uradnike in župane in navstavljajo laške.

Dr. Masaryk, predsednik češke republike, je prišel v Prago, slavnostno sprejet. Prisegel je parlamentu, zastopnikom ljudstva, da bo vedno deloval za blaginjo republike in da bo spoštoval zakone.

Dr. Kramar je bil v Hradčanih zavratno napaden od 17letnega Staštnija, ki je že pod ključem. Svoboda, a ne anarhija!

Češki katoličani za neločljivost zakona. List »Čech« priobčuje na vodilnem mestu izjavo narodni skupščini, kjer veli naposled: Zahtevamo, da bodo imeli naši otroci v javnih

šolah reden pouk o veronauku, da bo zavarovana svetost zakona in da bode njegova neločljivost pripoznana tudi po državi. Izjavo je podpisalo, kakor poroča list, 420.000 ljudi.

Na Ogrskem je bil dne 11. januarja t. l. grof Karolyi proglašen za predsednika republike.

Wilson je obiskal s soprogo in hčerko Rim. Sprejel ga je sv. oče Benedikt XV.

V Berlinu so zrasli boljševiški špartakovci socialistični vladi že tako čez glavo, da jih bodo le s kruto silo mogli spet privedi do reda in miru.

Municipiji laških mest in občin pridno imenujejo Wilsona častnim občanom. Ta mož prave demokracije ne bo nasedel tem limanicam.

Newyork je skoro največje laško mesto — je rekel pred kratkim Wilson — pa nihče teh Italijanov ne misli, da bo postal laški! Kaj ko bi ne bil mislil Wilson Trsta!

Trocky aretiraj Ljenina vsled tega, ker je Ljenni hotel zblizanja in združenja z menjševiki, da tako odpravi nesporazum in nasilje. Boljševaška svoboda pač ni dobra in zdrava, to pa zato, ker so temelji slabi in napačni.

LISTEK.

Guy de Maupassant:

Vprašanje latinščine.

(Konec.)

Smehljala se je: »Neumna ovčica, zelo ste mi všeči!«

»Mislil, gospica, bi mi li nekega dne dovolili...«

Sekundo je molčala. Vprašal je nato z glasom, ki se ji je tresel: »Ali govorite tako, ker me hočete poročiti? Drugače to ne gre.«

»Da, gospica!«

»No, gospod Pinquenez, seveda se lahko tako vse zgodi.«

In tako sta si obljubila oba zakon po krivdi falota, ki je ljubil šalo. Cele povesti nisem maral za res, ona tudi morebiti ne. Kar ji pride na misel še en pomislek: »Ali veste, da ničesar nimam — niti vinarja!«

Jecjal je, pijan kakor Silen: »Pet tisoč frankov sem si prihranil!«

Zmagoslavno je zaklicala: »Potem lahko kaj napraviva.«

Nemiren je postajal: »Kako? Kaj naj napraviva?«

»Saj še sama ne vem, kaj; a bova že videla. S pet tisoč franki se lahko marsikaj nakupi. Z Vami se pač ne morem nastaniti v zavodu, kaj?«

Tako daleč še ni mislil in jecjal je osupe: »Urediti si razmere? Velike neprimike! Drugače ne znam, kakor latinsko.«

Naporno je premišljevala in si ogledala vse poklice, ki so ji bili všeči.

»Zdravnik ne morete biti?«

»Ne, nisem naredil nobene izkušnje.«

»Tudi lekarnar ne?«

»Ne, tudi ne.«

Zakričala je od veselja. Nekaj je našla.

Kupiva si trgovino s špecerijskim blagom! Famosno! Kupiva trgovino s špecerijskim blagom! Ne velike! S pet tisoč franki ni so mogoči veliki skoki!«

Upiral se je: Ne... ne morem postati branjevec s špecerijskim blagom... Sem... sem... sem preveč znan... Znam le... le latinsko...

K ustom mu je nagnila polno čašo šampanjca, izpil ga je in utihnil.

Vstopila sva zopet v čoln. Noč je bila temna, zelo temna. Kljub temu sem videl, da se objemata in poljubujeta.

Strašna katastrofa je sledila. O našem izletu se je izvedelo. Starega Piquedenta so odpustili iz službe, razjarjeni mogoče me je pa poslal v Ribaudetov zavod, da sem končal svoje modroslovne študije.

Šest tednov pozneje sem dokončal svojo izkušnjo. Odšel sem nato v Pariz, da študiram pravo; čez dve leti šele sem se vrnil v svoje očetovsko mesto.

Na vogalu Rue du Serpent mi je obstal pogled na novi trgovini špecerijskega blaga, Velik napis je naznanjal: Piquedentova trgo-

vina kolonialnega blaga. Spodaj je še stalo v pouk neučeni: špecerijska trgovina.

Zaklical sem: »Quantum mutatus ab illo!« in sem vstopil.

Stari Piquedent je dvignil glavo, popustil svoje kunde in hitel odprtih rok k meni. »O, ljubi moj mladi prijatelj, tu ste zopet! To je lepo od Vas! Zelo lepo!«

Lepa, bujna gospa je prihitela ob teh besedah iz pisarne, planila je k meni, toliko da me ni objela. Spoznal sem komaj malo penco, tako je bila okrogla.

Vprašal sem: »Gre Vama dobro?«

Piquedent je zopet tehtal sladkor in mi odgovoril: »O, prav dobro, prav dobro! V minulemu letu sem zaslužil čistega 2000 frankov.«

»In latinščina, monsieur Piquedent?«

»O latinščina, latinščina! Ta ne preživlja več moža!«

Glavni in odgovorni urednik: Anton Komljanec. — Izdajatelj: Mihael Moškerc. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Delavci in delavke,

priljubljene med svojimi sodelavci, dobe lahek postarski zaslužek. Pojasnila dobe na ustmene in pismene ponudbe v upravi »Slovenca«.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z o. z.

Stalna zaloga poljedelj. strojev: motorjev, mlatilnic, viteljev, slamo- in reporeznic, brzoparilnikov, plugov, bran, čistilnikov i. t. d.

Prodaja:

umetnih gnojil, kolonialnega in špecerijskega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga:

pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekajevalnica klobas. - Lastna zeljarna.

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani,

v lastnem domu Miklošičeva c. 6, za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure in jih obrestuje po brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čisto 3 krone 25 vinarjev na leto.

»Ljudska posojilnica« sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpologo poštne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim združnikom posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez nje na osebni kredit proti poročstvu ali zastavi vrednostnih papirjev. Menjice se eskomptujejo najboljše.

Vloge v »Ljudski posojilnici« so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih. —

Rezervni zakladi znašajo nad en milijon kron. — Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1918. nad 40 milijonov kron.

»Ljudska posojilnica« stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.